

جایگاه عقل و ارتباط آن با عقل فعال از منظر فارابی و ملاصدرا

حسن صیانتی، الناز طزری

1 استادیار، دانشکده الهیات، دانشگاه حکیم سبزواری، ایران

2 دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده الهیات، دانشگاه حکیم سبزواری، ایران

چکیده

فلاسفه اسلامی با توجه به عقاید اسلامی و مبانی فلسفی خود کوشیدند تا برای آفرینش و پیدایش کثرت موجودات از موجود واحد بسیط تبیینی عقلانی بیابند. از یک سو آنها با کثرت موجود در عالم مواجهه می‌شوند و از خود می‌پرسند چگونه از خدایی واحد و بسیط محض است این همه کثرت صادر شده و از سوی دیگر آنها معتقد بودند که جهان، عالم تکثر است و نباید بدون واسطه از خداوندی که واحد از جمیع جهات است صادر شده باشد. لذا یک سلسله وسائط مجرد را واسطه قرار دادند و به این امر اتفاق نظر داشتند که آن واسطه عالم عقول است، که واسطه در ایجاد عالم ماده می‌باشد، اگر چه اختلاف نظرهایی درباره عقول و نیز نحوه کثرت عقول در بین آنها وجود دارد. حق تعالی باطن البواطن و حقیقه الحقایق نفس انسانی است تنها راه معرفت و دست یابی به مراتب باطنی خود نزدیک شدن به آن حقیقت مطلق است، سالک در پرتو مراقبت و مجاهدت و عبادت خالصانه و نیز در اثر دوری گزیدن از لذت‌های حیوانی مستعد دریافت تجلیات حق تعالی شده و مراتب مثالی و عقلی و فرا عقلی نفس خود را به شکوفایی می‌رساند و به آن معرفت حضوری پیدا می‌کند.

واژگان کلیدی: ملاصدرا، فارابی، عقول، عقل فعال، صدور کثرت از وحدت